

XII. 6349: 1941. marcius 27: I. t. allautud: sttbb.

Petrovsky, Hengad m. 1915. Aprilis 12; rom. bath.

1021 41 42 30
42 40 10

Bizálattal kiadatik:

Dr. Fontágh Vilmos

Bacsó Jenő

professzor uraknak.

Debrecen, 1942. június 11-én.

Jenő Fontágh
e. t. délelőtt

Már a dolgozat lejegyzése semmi más
mint tudósításunk és csatlakozásunk gyere-
zeti ismertetése, ami a döntő erők között
mel magánindulati jogai feldolgozása a-
lag lehetséges, - a dolgozatot megsemmisít
onból, hanem azon erkölcsi felelősség o-

K Ö Z B I Z T O N S Á G I S Z E R V E K
A M A G Y A R K Ö Z I G A Z G A T Á S B A N .

L A J O S Z S I G M O N D
jogszigorló

doktori értekezése a
magyar közigazgatási jog köréből.

1941/42.

Amidőn a közigazgatással kapcsolatban rendőrségről, illetve csendőrségről beszélünk, az általános közigazgatástól, annak működésétől céljában és eljárási módjában eltérő, különleges közigazgatási szervről és funkcióról van szó, amelyet a közigazgatási rendészet keretén belül közbiztonsági rendészetnek nevezünk. A rendészet a közigazgatásnak az a legkényesebb és legérzékenyebb része, melynek célja a közrend, vagyis az állami és társadalmi rend előfeltételeinek a jogszabályok keretei között az arra hivatott szervek útján biztosítása s a megzavart közrend helyreállítása. Kettős értelme van tehát a rendészetnek, mert egyfelől jelenti azoknak a szabályoknak az összességét, amelyek az állami és társadalmi rend biztosítására vonatkoznak, másfelől jelenti azokat a szerveket,

amelyek e szabályok érvényesülésének lehetőségeit biztosítják. A rendészeti közigazgatás aztán természetesen több ágra tagolható. Tomcsányi Móric szerint a rendőri közigazgatás feloszlik: I./ igazgatási és II./ biztonsági rendészetre. Az igazgatási rendészet~~x~~ ismét két ágra oszlik: 1./ a közigazgatás működésének, műveinek, alkotásainak védelmére és 2./ bizonyos egyéni tevékenységeket érintő rendőri feltételeknek megállapítására és ellenőrzésére. Viszont a biztonsági rendészet már sokkal bonyolultabb, amennyiben ez több ágra tagozódik: A./ igazságügyi és B./ általános (közigazgatási), közbiztonsági rendészet. Ez utóbbi lehet: 1./ államrendészet, politikai rendészet és 2./ biztonsági/ közrendészet, amelynek ismét két ágazata van: a./ személybiztonság és b./ vagyonbiztonság egyesek támadásaival szemben. /Tomcsányi: Magyar közigazgatási és pénzügyi jog. 18. oldal./

Meg kell jegyezni, hogy a rendőri funkció az általános közigazgatástól szervezetileg nincs mereven elkülönítve, mert a rendészeti feladatokat is javarészből általános közigazgatási szervek látják el, vagyis a rendészeti ténykedés mintegy támogatója az általános közigazgatás eredményes működésének.

Az, amit a mindennapi életben rendőri szervezet alatt értünk, tulajdonképpen a közbiztonsági rendészetnek egy különleges szervezete, amelynek hatáskörébe főleg a személy-és vagyonbiztonság tartozik. A közbiztonság alapját a közérdek képezi. A közbiztonság oltalma általában a magánérdekek védelmére nem terjed. A rendőrség magánjogi szabály megsértése esetében csak annyiban léphet fel, amennyiben az közérdeket képez, vagy azt legalábbis érinti. Viszont bármely közjogi szabály megsértése mindig a közbiztonság megsértését is jelenti. Amíg

tehát a magánjogok sérelme által érintett közérdek csak esetleg találhat védelmet a rendészet közbiztonsági feladatkörében,addig a közjogi szabályellenességek elhárítása és megakadályozása mindig a közérdekében áll.A közbiztonsági rendészet feladata tehát a közigazgatás egyes ügyágazataitól függetlenül,általánosságban biztosítani az állam és társadalom rendjének előfeltételeit mindennemű veszélyek ellen.A közbiztonsági rendészet a rendőri közigazgatás legsajátosabb tevékenysége,ugy hogy ha általában rendészetről szólunk,elsősorban is a rendőri szerveknek erre a működésére szoktunk gondolni.

Rendőrség /értve e fogalom alatt a csendőrséget is/ az a közhatalmu szerv,amely a közrendet oltalmazza,főként a személy- és vagyonbiztonságot védi,illetve helyre állítja.Legjellemzőbb tevékenysége az állandó őrködés a rend felett s eköz-

ben szerzett megfigyelésein alapul megelőző és felfedező szolgálata, ideértve karhatalomként való fellépését és tennivalóit a bűnügyi nyomozásban. Bár szűkebb értelemben csak az uccai őrszem- és őrzjárat, valamint karhatalmi szolgálatot ellátó egyenruhás, fegyveres őrtestületnek szerves kapcsolát szokták érteni "rendőr" alatt, voltaképen a polgári ruhás nyomozókat /detektív/ is e fogalmi körbe eső közbiztonsági személyeknek kell tekinteni.

"A rendőri funkciónak jellegzetes vonása a diszkrecionárius elem, a szabad méltatás, mérlegelés - írja Tomcsányi Móric "Magyar közigazgatási és pénzügyi jog"-ában - minthogy a rendőri eljárás főeszköze a figyelés, az őrködés, természetes, hogy annak a megítélése, hogy a rendet mikor fenyegeti veszély, vagy a rend megzavarása bekövetkezett-e, többnyire, rendszerint szabad méltatás útján, diszkrecionárius alapon történik." /11. oldal./

Azt azonban már nem teszi magáévá Tomcsányi, hogy a diszkrecionárius elem elengedhetetlen kelléke, jellemzője a rendőri funkciónak, hanem azt vallja, hogy "a diszkrecionárius elem rendszerinti kelléke a rendőri funkciónak, de nem olyan abszolút kellék, hogy anélkül egyáltalán nem beszélhetnénk rendőri intézkedésről." A rendőri funkciónak nem csak az tartozik a fogalmi körébe, hogy a veszélyt el kell háritani, meg kell előzni, hanem az is, hogy ha már minden elő- és óvintézkedés ellenére mégis bekövetkezett a baj s a rend bizonyos irányu megzavarása beállott, azt meg kell szüntetni. Tehát a közbiztonsági rendészet nem csak preventív, hanem represszív tevékenység kifejtésére is megfelelő szervezettséggel kell, hogy bírjon.

Mielőtt ezen speciális rendőrségi szervek /m.kir.rendőrség és csendőrség/ részletes boncolgatásába kezdenénk, kíséreljük meg rövid vissza-

pillantást vetni a magyar rendőrség és csendőrség eredetére és történetére.

Igen érdekes és figyelemre méltó megállapítást tesz a rendőrség keletkezésével, eredetével kapcsolatban Tisza Miksa egykori rendőrkapitány, amikor "Magyarország rendőrségének története" című áttekintő munkájában azt mondja, hogy " az első rendőr nem is ember, hanem állat: a kutya volt." Ez az állat ugyanis akkor kezdett megjelenni az ember életében, amikor az kezdetleges társadalmat alakított, s már nem barlangban, hanem saját készítményű sátorban, kunyhóban lakott. Az ember nyugodtan hajthatta álomra a fejét, mert a kutya őrködött élet- és vagyonbiztonsága fölött. Később aztán, a társadalmi lét magasabb fokán, amikor közösségek keletkeztek, ezt a szerepet polgári kötelességgé tették.

Az ókorban a rómaiaknál az aedilisek

ügyeltek Pannónia és Dácia városaiban a közbiztonságra, kikhez 366-ban Kr.e.még két aediles cereales csatlakozott, kik a gabonavásárokra ügyeltek fel s különösen a mértékeket tartoztak ellenőrizni.

Magyarországon a királyság első századaiban /Szent László és Kálmán királyaink idejében/ a bűnügyekben való nyomozásra és a perrendre nézve igen szigorú törvények hozattak, amit az alábbi idézet is bizonyít: "A király küldöttje bejárja az összes lakóhelyeket és összegyűjti azoknak századosait és tizedeseit, kiket közönségesen öröknek neveznek, a reájok bizott emberekkel együtt és parancsolja meg nekik, mutassák meg, kiről tudják, hogy tolvaj. És ha az ilyenek nem akarnak bűnösöknek tartatni és ha alá akarják magukat vetni a tüzes vas istenítéletének: tartsák meg az istenítéletet. És akiket az örök megneveztek, azok osztassanak fel tizenként és egy-egy vesse magát alá az istenítéletnek a tiz

helyett. És ha az az egy ép marad, a többi kilenc is fel van mentve. Ha pedig nem, mindegyik külön magáért vigye a tüzes vasat, az is aki a többi helyett vitte." /Tisza Miksa: Magyarország rendőrségének története. 7. oldal./ Ilyen és hasonló szigorú törvények hoztak abban az időben, ami azt mutatja, hogy az emberek akkor sem voltak jobbak, mint ma, hanem éppen olyan elvetemültek akadtak köztük, mint most. Rendőr tehát már akkor is volt, ha nem is így nevezték, és természetesen az akkori kor kezdetleges viszonyainak megfelelő szervezettséggel, illetve szervezetlenséggel.

I. Ulászló halála után hasonló képet mutat az ország állapota közbiztonsági szempontból, amit egyik akkor élő főpapunk így jellemez: "Az igazság mélyen hallgat, a szemérem korlátai le vannak rontva, a törvény féke meglazult, az indulatok és szenvedélyek mindenfelől szabadon törnek

elő. A bizonytalan jövő mindenkit rettegésben tart. A vas önkény, a korlátokat nem tűrő erőszak mindent összezúz, senkinek jogát nem tiszteli. A törvények és szerződések ereje kimerült; a gyűlölet, árulás és a legundokabb zsarolás szabad tért találnak. És fájdalom a rend illetően megzavarása rokon kezek, nem ellenség műve. Az emberek mintegy saját kebelükben dülnek. Erőszak, önkény és hatalomvágy uralkodnak. A bűnnek kevés bosszuállója van, szerzője annál több. A hitel meg van ingatva, a békesség korhadt, a vérség kötelékei tágulnak. A régi közmondás szerint: semmi sem biztos többé, csak az, hogy még testvérünkben is ellenséget kell látnunk." /Tisza Miksa: Magyarország rendőrségének története. 8. oldal./ Ilyen állapotok tették szükségessé azt az intézkedést, hogy az országgyűlés hét főkapitányt válasszon Hunyady János, Ujlaki Miklós, Rozgonyi György, Ország Mihály, Bebek János, Giskra János és Szentmiklósi

Pongrácz személyében, akik aztán tényleg rendet is teremtettek és helyre állították az ország közbiztonságát. Később városkapitányokkal találkozunk, akik a rendőrkapitányok elődei.

Hasonló a helyzet Mátyás király uralkodása alatt, aki Bécs megvívása után hazatérve, az ország rendjét és közbiztonságát /a személy- és vagyonbiztonságot/ annyira zilált viszonyok között találta, hogy "a nádor az ország főkapitányává, a nemzet jogainak őrévé tétetett és az igazságszolgáltatás lényegesen megjavítottatott."

Előfordul az ország közbiztonságának megzavarodása József király uralkodása alatt is, aki az egész magyar rendőrséget hathatósabb működés céljából egységes vezetés, egy személy parancsnoksága alá helyezte.

A személy- és vagyonbiztonság felett való őrködés kezdetben polgári kötelesség volt, de ké-

sőbb voltak olyanok, akik megfelelő bérért ezt a kötelességet átvállalták másoktól, és így az kereseti forrássá lett. A középkor végén már zsoldos rendőrséggel találkozunk, amelynek a feje a már fentebb említett városkapitány volt, akinek alája voltak rendelve a negyedmesterek és darabontok, amely utóbbi elnevezés szláv eredetű és gyalogos katonát, testőrt, hajdút jelent tulajdonképpen. Ezt az elnevezést alkalmazták hajdan Erdélyben a székely nemesség harmadik rendjének, a gyalogrendnek a tagjaira. Ugyancsak a városkapitány rendelkezése alatt állottak az éjszakai csendre felügyelő cirkálók és poroszlók is. Ezekből a polgári őrségekből alakult ki aztán lassu fejlődés eredményeként a mai rendőrség, amely elnevezéssel azonban csak 1823-ban találkozunk, amikor a "Polize-Landreiter" kifejezést fordították ezzel a szóval. A régebbi századokban mindenféle más elnevezéssel jelölték a közbiztonsági közege-

ket, csak éppen ezzel nem./Pl.hajdu, pandur, zsandár, bakter, csendkatona, csendlegény, csákányos, sztrázsa-mester, uccai kapitány, stb./

Amint egyre fejlődött az emberi elme alkotó, szervező képessége, úgy fejlődött a közbiztonság védelmére szolgáló intézmények közül is a rendőrség. Nevezetesen a fővárosi törvényhatóság alakításáról és rendezéséről szóló 1872:XXXVI.t.-c. 20.§-a mondotta ki először, hogy a "törvényhatóság területén a rendőrséget egységes szervezettel az állam "fővárosi rendőrség" neve alatt saját közegei által kezeli."Tényleg azonban csak az 1881:XXI.t.-c.állította ezt fel.Az 1903:VIII.t.-c.határrendőrséget szervezett, amely azonban 1919-ben az államosított rendőrségbe olvadt be.Az 1916:XXXVII.t.-c. által Fiumében szervezett m.kir.rendőrség pedig 1917-ben szűnt meg.A rendőrség államosítása 1919-ben történt meg, amikor is az 5047/1919.M.E.sz.ren-

delet szervezet és szolgálat tekintetében egyesítette a m.kir.rendőrséget, amelynek neve kezdetben hol állami rendőrség, hol m.kir.állami rendőrség volt és csak a harmincas évektől kezdve találkozunk állandóan a ma is használatos m.kir.rendőrség elnevezéssel.

A m.kir.rendőrség polgári intézmény, melynek személyzete fogalmazói, felügyelői karból s őrszemélyzetből, továbbá a működést kiegészítő detektívtestületből, azután a működést támogató főiskolai és középiskolai végzettségű szakszemélyzetből, irodákban működő kezelési szakbeli alkalmazottakból, napidíjasokból, végül a kézbesítőkből és szolgákból áll. A fogalmazói és felügyelői kar, valamint az őrszemélyzet egyenruha- s fegyverviselésre jogosult.

Legfőbb rendőrhatalóság a belügyminiszter, akinek rendőrhatalósági joga az ország egész terüle-

tére kiterjed /5047/1919M.E.sz.r.9.§./

A budapesti főkapitány hatósági jogköre a fővároson kívül Ujpest,Rákospalota,Pestszent-
erzsébet,Kispest és Pestszentlőrinc, valamint Óse-
pel és Pestujhely területére terjed ki.Budapesten
16 kerületi kapitányság működik,melyeket fogal-
mazási tisztviselők /főkapitányhelyettes,főtaná-
csos,tanácsos/ vezetnek.Elsőfoku hatóság általában
a főkapitány,de a kerületi kapitányságok hatáskö-
rébe utalt ügyekben ~~első~~ másodfokon jár el.

Törvényhatósági jogu és megyei városok-
ban a rendőrhatósági jogkört a m.kir.rendőrkapí-
tányság,a m.kir.rendőrség működési területébe vont
községekben részben m.kir.rendőrkapitányság,rész-
ben a hatósági jogkörrel felruházott m.kir.rendőri
kirendeltség vezetője gyakorolja.

Az 5047/1919.M.E.sz.rendelet az orszá-
got hét rendőrkerületre osztotta,amelyeknek élén

egy-egy kerületi főkapitány állott. Ezek a kerületi főkapitányságok 1931-ben megszűntek és 1932-től kezdődően hatáskörük a budapesti székhellyel bíró m.kir.rendőrség vidéki főkapitányára szállott át. Jelenleg az ország egész területén, Budapest kivételével ő a másodfoku rendőrhatóság s a felügyelet és ellenőrzést ő gyakorolja. Valóban ez a vidéki rendőrségnek egy kézben való összpontosítása helyesebb is, mint a széttagoltság, mert így az intézés egysége jobban biztosítható.

A m.kir.rendőrség felett a legfőbb felügyeletet és ellenőrzést a m.kir.belügyminiszter, mint legfőbb rendőrhatóság gyakorolja.- Ennyit a m.kir.rendőrség szervezetéről.

Röviden kell még néhány szót szólni a hatásköréről is. Ezt öt pontban lehet összefoglalni: 1./ a közbiztonsági rendészet ellátásából folyó feladata, hogy mindazon veszélyek ellen védel-

met nyújtson, amelyek az emberek tömegeinek, vagy az egyes embereknek sérelmes magatartásából a közrendre hárulhat.

2./az igazgatási rendészet gyakorlása azokban az ügyekben, amelyeknek intézését valamely jogszabály kifejezetten a rendőrhatóság hatáskörébe utalja;

3./a rendőri büntető bíraskodás a közigazgatási hatóságok elé tartozó azokban a kihágási ügyekben, amelyek a rendőrhatóság intézkedése alá eső ügyekben merülnek fel vagy amelyek kifejezetten a rendőrhatóságok elé vannak utalva;

4./ a rendőri szolgálat ellátása valamennyi közigazgatási ügyben, mely működési területébe tartozik;

5./ végül, bár ez már nem hatásköri kérdés, meg kell említeni a rendőrség fegyverhasználati jogát, melyről az 1932:XIII.t.-c. és az ennek vég-

rehajtása tárgyában kiadott 185.100/1932.B.M.sz. rendelet intézkedik.

Mig a m.kir.rendőrség polgári közbiztonsági szervezet,addig a csendőrség katonailag szervezett testület,ami azt jelenti,hogy személyes, szolgálati viszonyaiban,kiképzési és fegyelmi ügyekben katonai szabályok alatt áll.Ellenben gazdasági és és dologi szükségleteinek kielégítésében,továbbá a csendőrségi karhatalom igénybevétele tekintetében a belügyminiszter felügyelete és rendelkezése alá tartozik legfelső fokon.Szolgalatot ott teljesit,ahol a m.kir.rendőrségnek nincs hatásköre,vagyis a kis- és nagyközségekben,ezeknek kül- és belterületén.

Eredete tulajdonképen Napoleonra vezethető vissza,aki 1798-ban Franciaországban állította fel az első csendőrséget,először csak táborren-

dészeti célokra, később a belső rend fenntartására. Ausztria 1814-ben vette át ezt az intézményt, de először csak Lombardiában alkalmazta, a monarchia többi részében csak az abszolutizmus alatt állította fel. Ettől kezdve a kiegyezésig Magyarországon is cs. kir. csendőrség működött. A kiegyezés után az osztrák csendőrség csak Erdélyben és Horvátországban maradt meg. Az erdélyrészi csendőrséget 1876-ban magyar szolgálati nyelvvel a m. kir. belügy- és honvédelmi miniszter alá rendelték. A m. kir. csendőrséget 1882. január 1-től kezdve fokozatosan állították fel kerületenként. Nyolc kerületre osztották az országot Kolozsvár, Szeged, Budapest, Kassa, Pozsony, Székesfehérvár, Brassó és Debrecen székhellyel. Közbevetőleg meg kell még említeni, hogy a csendőrség őse hazánkban a pandurság volt, amely ugyan nem volt országszerte egysegesen szervezve, hanem az vármegyéenként válto-

zott s hol megszűnt,hol feléledt,de rendeltetésének kitűnően megfelelt.A XVIII.században találkoznak vele először.Elődje volt az igen kezdetleges vármegyei őrsrendszer,amelynek a várkatonák és zsoldosok voltak segítségére.A pandurság helyébe lépett aztán később a csendőrség,amely nemcsak a jelenben,hanem a múltban is fennállása óta mindig az egész országban tekintélynek és bizalomnak örvendett.A közigazgatás és a csendőrség kölcsönös szolgálati viszonya és érintkezése mintaszerű.A közigazgatás megértésén,a csendőrség iránt táplált bizalmán és viszont a csendőrség szolgálatkészségén kívül nagy szerepe van ebben a hatáskörök kölcsönös tiszteletbentartásának is.A csendőrség nem akar közigazgatni,a közigazgatás pedig nem akar parancsnokolni.A csendőrség tipikus falusi intézmény.Egész szervezete,felszerelése,kiképzése vidéki viszonyokra van beállítva.Amennire kiválóan meg tud felelni felada-

tának és hivatásának a falun,annyira nem volna alkalmazható a városban.A város közbiztonságának biztosításában is jelentős szerepe van azért,mint a rendőrség hátvédjének.

A csendőrségről szóló legelső törvényünk az 1881:III.t.-c. "a közbiztonsági szolgálat szervezéséről." Ennek 1.§-a mondja ki,hogy "a közbiztonsági szolgálat ellátására katonailag szervezett magyar királyi csendőrség állittatik fel." Ez a törvény az országot még csak hat csendőrkerületre osztja fel.Debrecen és Brassó e törvény szerint még a budapesti,illetve a kolozsvári kerülethez tartoznak.Az 1881:II.t.-c."a csendőrségi legénység állományának kiegészítéséről",az 1881:LXXI.t.-c. a magyar királyi csendőrség nyugdíjigényeire vonatkozólag tartalmaz rendelkezéseket.Az 1882:X.tc. "a magyar királyi csendőrség által a törvényhatósági joggal felruházott városok kül- és belterü-

letein való teljesítendőkről" szóló utasításokat foglalja magában.

A csendőrség katonai szervezetű közbiztonsági őrtestület, amely katonai szervezettség abban nyilvánul, hogy tagjai a katonai büntetőtörvények és katonai bíróságok illetékessége alá tartoznak. A honvédség szabályzatai a csendőrségre is érvényesek, ha csak csendőrségi utasítás nem állapít meg kivételt. Mint fentebb már említettük személyi, fegyelmi és kiképzési tekintetben a honvédelmi miniszternek, a közbiztonsági szolgálat és gazdaságkezelési ügyekben a belügyminiszternek van alárendelve, amely költségeit is viseli./1881:III.t.-c./

A "Szervezeti utasítás" 47.§-ában vannak összefoglalva azok a rendelkezések, melyeket egyrészt a csendőrség rendeltetése, állása és szolgálati hatásköre, szervei tagozása és beosztása, másrészt a csendőrségi állomány kiegészítése és az ab-

ból való kilépés, valamint a csendőrség ruházata, fegyverzete és illetékei tekintetében alkalmazni kell. Ezen "Szervezeti utasítás" 1.§-a szerinta csendőrség feladata: "működési területén a személy és vagyonbiztonságot megóvni, a békét és közrendet fenntartani, a büntetőtörvények, a rendeletek és szabályrendeletek megszegését, a véletlenségből, vagy bármily természetű mulasztásból eredhető veszélyeket és károkat lehetőleg megakadályozni, a megzavart rendet és békét helyreállítani, az ezek ellen vétőket kitudni és megfenyítés végett az illetékes bíróságnak vagy hatóságnak feljelenteni, illetőleg átadni."

Területi szervezete a következő: legkisebb egység az őrs. Létszáma 5-25 fő, parancsnoka egy tiszthelyettes. Több kis- és nagy község tartozik hozzá, de nagy községben esetleg külön őrs is lehet. A csendőrőrs lehet gyalog, lovas, vegyes és

és motoros őr. Rendszerint a szolgabírák és királyi bíróságok székhelyein vagy kivételesen összeköttetési és más fontos pontokon állíttatnak fel. Az egy csendőr osztály területén felállítható őrök száma maximálva van. Ott, ahol a megállapított számú őr már megvan, újat csak egy régi őr egyidejű megszüntetése mellett lehet felállítani. Közbiztonsági szempontból jobb a kevesebb számú, de nagyobb létszámú őr, mint fordítva. Az őr a megelőző szolgálatot u. n. kötött rendszerrel teljesíti. Az őrskörlet 3-4 őrjáratra van felosztva. A nyomozásokat az őrök önállóan teljesítik, nagyobb számú bűncselekmények esetén a szakaszparancsnok vezetése mellett.

Az egy közigazgatási járás területén levő őrök szakaszt alkotnak. Parancsnoka egy alhadnagy. Feladata a szakasznak az őrök külszolgálatának szemmeltartása, a községek időnkint való el-

lenőrző bejárása, járőrök ellenőrzése és nagyobb-szabásu nyomozások teljesítése. A közigazgatási járás területén a csendőrségi szolgálat körében a szakaszparancsnok a főszolgabíró segédközege.

2-4 szakasz egy szárnyat alkot, amelynek működési területe ugyanannyi közigazgatási járásra terjed. Parancsnoka százados, helyettese főhadnagy, vagy hadnagy. Feladata az őrsök közbiztonsági szolgálatának, az oktatásnak, katonai kiképzésnek tiszti vezetése és ellenőrzése. A legénység súlyosabb fegyelmi ügyeiben a közigazgatási kivizsgálást a szárnyparancsnok vagy helyettese végzi.

Az osztály 2-3 szárnyból tevődik össze. Osztályparancsnokságok a vármegyék székhelyein vannak. Az osztályparancsnok őrnagy vagy alezredes. Az osztályparancsnokság inkább a csendőrség belszolgálati adminisztrációjával foglalkozik, az őr-

sök közbiztonsági szolgálatát csak közvetve ellenőrzi. Minden alárendelt alakulatát az osztályparancsnoknak évente egyszer meg kell szemlélni. A székhelyén lévő főispánnal, alispánnal, törvényszéki és ügyészségi elnökkel állandó személyes érintkezést tart fenn.

Három-négy osztály alkot egy kerületet, amelynek a parancsnoka ezredes. 1936-ban hét, azóta az ország elszakított területeinek részbeni visszatértével több ízben nőtt ez a szám és ma kilenc csendőrkerület van, amennyiben minden hadtestparancsnokság székhelyén van csendőrkerületi parancsnokság is. A kerületi parancsnoknak a kerület minden tiszti parancsnokságát, tehát a szárnyat és osztályt, valamint minden szárnynak két-két órát évenként meg kell látogatnia. A legénység felett a kerületi parancsnokot u.n. bünvádi üldözési jog illeti meg, amelynél szakközege a

csendőr-ügyész, aki a honvédségtől vezényelt őrnagy vagy alezredes hadbíró. Ez képviseli csendőrök elleni haditörvényszéki ügyekben a vádat. A kerületi parancsnok feladata a közbiztonsági és belszolgálat felsőbbfoku irányítása és felügyelete,

A m.kir.csendőrség felügyelője, a csendőrség legmagasabb katonai parancsnoka. Rendfokozata: vezér~~é~~zredes. A honvédelmi miniszter segédközege. Személyi ügyekben a honvédség főparancsnokához van utalva. Közbiztonsági ügyekkel közvetlenül nem foglalkozik, de menetét figyelemmel kíséri. Inkább a felsőbb parancsnoklás, oktatás, a kiképzés irányítása, a katonai rend és fegyelem biztosítása képezi feladatát.

A minisztériumban a csendőrség ügyeit két ügyosztály intézi. Az egyik a személyi és fegyelmi ügyeket, a másik a közbiztonsági és gazdasági

szati ügyeket.

Meg kell említeni a csendőrség nyomozó szervezetét is. Minden kerületi parancsnokság székhelyén nyomozó alosztály működik, mert bár a nyomozás elvileg az őrsök feladata, az nem képes minden bűncselekményt önállóan kinyomozni. A nyomozó alosztály parancsnoka százados, három beosztott tiszttel. Az őrsök kötelesek a körletükben előforduló nagyobb szabásu bűncselekményeket (kötelesek) az illetékes kerületi nyomozó alosztálynak is bejelenteni. A nyomozó alosztályok a kerület területén lévő közigazgatási hatóságoknak rendelkezésére állnak. A nyomozó legénység két részre oszlik: helyszínelőkre és nyomozókra. A nyomozó alosztály személyi, fegyelmi, valamint a kerület területét érintő közbiztonsági ügyekben a kerületi parancsnoknak van alárendelve. Szakszempontról a nyomozó alosztályok a Budapesten székelő nyomozó osztály-

parancsnokságnak vannak alárendelve, amely a csendőrség országos központi szerve, és nyomozással nem foglalkozik csak országos áttekintéssel irányítja a nyomozó alosztályok munkáját. Parancsnoka alezredes, helyettese őrnagy.

A nyomozó osztályparancsnokság szervezésébe tartozik: 1./ a hírközpont, amely a sajtószolgálatot látja el.

2./nyilvántartás az ország egész területét felölelően nyilvántartja az összes személyeket, eseményeket, tárgyakat és kiderítetlen bűncselekményeket, amelyekre, mint adatokra az őrsöknek és nyomozó alosztályoknak a közbiztonsági és nyomozó szolgálatban szükségük lehet.

3./Nyomozati ~~Érté~~^{Érték}ítő, a csendőrségnek naponta megjelenő házi kiadványa, amelybe az őrsök minden olyan közbiztonsági vagy nyomozási természetű közleményeiket, amelyeket az összes őrsök és a rendőr-

ség tudomására akarnak hozni, közvetlenül a nyomozó osztályparancsnokság hírközpontjához küldik be, amely azokat a Nyomozati Értesítőnek aznap megjelenő számába felvenni köteles.

4./ Nyomozó kulcs alatt egy zsebkönyv érten-
dő, amely az összes elfogandó egyének neveit és
a felismeréséhez legszükségesebb személyi adatait
tartalmazza.

5./A nyomozó osztályparancsnokság~~ak~~nak jól
felszerelt bűnügyi laboratoriuma van, a nyomozások
során szükségessé váló bűnügyi laboratoriumi vizs-
gálatok elvégzésére. Vezetője százados. Segítségét
minden őrs és nyomozó alakulat közvetlenül veheti
igénybe.

6./A nyomozó osztályparancsnokság~~ak~~nak a bu-
dapesti főkapitányságon csendőrségi összekötő-
tisztje van, melynek célja a csendőrség és a buda-
pesti főkapitányság között az érintkezés közvet-

lenné tétele, sürgős ügyekben személyes eljárás, az írásbeli érintkezés gyorsítása.

7./ A nyomozó osztályparancsnokságnak törzsalosztálya is van, amely állambiztonsági ügyekkel foglalkozik az ország egész területére kiterjedő hatáskörrel. Parancsnoka százados, két -három tiszttel és megfelelő számú legénységgel.

A csendőrség közbiztonsági szolgálata négy részre oszlik fel: a./megelőző, b./nyomozó, c./ felszolitó /végrehajtó/, d./karhatalmi szolgálatra.

a./"A megelőző szolgálat célja az, hogy a bűncselekmények elkövetése célszerű intézkedések által meggátoltassék. E célból a csendőrség működési területét állandóan portyázni és minden büntetendő cselekményre vonatkozó előkészületet, valamint minden olyan eseményt, vagy jelenséget, amely bűncselekményt, vagy a közre nézve hátrányt eredményezhetne, megszüntetni köteles."

b./ A megelőző szolgálat mellett az őrsök végzik a nyomozó szolgálatot is, mégpedig 1930-ig kizárólagosan, míg a 71,464/930.B.M.sz.rendelet a nyomozó szolgálat ellátására külön nyomozó alakulatot szervez. Eszerint a nyomozó szolgálatot továbbra is az őrsök végzik, de támogatásukra bármikor rendelkezésükre állanak a különleges kiképzésben részesült s a nyomozások szakszerű végrehajtására szükséges, korszerű felszereléssel ellátott nyomozó alakulatok. Ez utóbbiaknak feladata, hogy az őrsöket minden helyi jelentőséget meghaladó, nagyobb bűnügyi-tani felkészültséget követelő bűnügy nyomozásánál támogassák. Az őrsök elszigetelt munkáját összekapcsolják és a nagyobb területre kiterjedő nyomozásokat egységesen irányítsák s biztosítsák a szoros együttműködést a m.kir.rendőrséggel.

Az államrendészet körébe vágó bűncselekmények felderítésében a polgári ruhás nyomozók nél-

külözhethetetlenek. A polgári ruha használatát azonban kizárólag csak a nyomozó alakulatokhoz beosztott egyéneknek lehet megengedni, mert egyrészt ezt a fegyelem is megkívánja, másrészt pedig ez a szolgálat különleges ismereteket igényel. A polgári ruhás nyomozókat a közigazgatási hatóságok is bármikor igénybevehetik megfigyelő, puhatoló szolgálatra.

A nyomozó alakulatok szervezetéről fentebb már szólottunk, most még csak annyit kell itt megemlíteni, hogy felállításuk igen szerencsés megoldás volt, mert részben könnyítettek az őrsök teljesítő képességét meghaladó nagyobb ügyek nyomozásában ezen legkisebb alakulatokon, másrészt pedig simán illeszkednek bele a csendőrség régi szervezetébe és nem érintik a hatóságok és kir. ügyészségek viszonyát az őrsökhöz.

c./A karhatalmi szolgálat a csendőrség fegy-

veres erejének a hatóságok rendelkezésére való bocsátásában áll. Azonban magában a hatósági eljárásban részt nem vehet.

d./ Végül a felszólító szolgálatról kell még megemlékezni, ami a bíróságok és hatóságok által esetenként kiadott felhívások fogantatásában áll.

Tágkörű, szép, de felelősség teljes a rendészeti szervek munkája. Ebben a munkában egyetlen szempont az uralkodó: a közrend előfeltételeinek biztosítása a törvényes jogszabályok keretei között.

Bármint változzék és alakuljon a rendészetfogalom, bizonyos lényegbeli folytonosságot mégis változatlanul magában hordoz, mert vannak a rendészetnek olyan feladatai, amelyek a fogalomfejlődés minden szakában rendészeti tevékenység tárgyát képezték, s ma is rendészeti feladatként je-

lentkeznek, és amelyek nélkül rendészet el sem képzelhető: ilyen többek között a közrendvédelem és a közbiztonságoltalom., amely végig vonul a rendészet történetén az ókortól napjainkig. Közbiztonság és közrend minden állam nélkülözhetetlen igénye, s a közveszély elleni védekezést egyetlen korban sem lehet nélkülözni. Csak az ezekhez kapcsolódó értékitélet és fogalomszemlélet változik koronként. Ezért van az, hogy az egyes korok sajátos szellemüket belevésik a rendészet mindenkori fogalmába, tehát végeredményben nem a jogélet teremt világnézetet és korszellemet, hanem az egyes korok világnézete és közszelleme irányítja a jogalkotást, az államakarat végrehajtását és ennek keretén belül a rendészetet is. >

-.--.-.-.-.-.-

Debrecen, 1942. június.

F O R R Á S M U N K Á K .

Márffy Ede: Magyar közigazgatási és pénzügyi
jog./Budapest,1925./

Tomcsányi Móric: Magyar közigazgatási és pénzügyi
jog./Budapest.1933./

Boér Elek: Magyar közigazgatási és pénzügyi
jog./Budapest.1912./

Illyefalvi Társadalmi fejlődés és a rendőrség,
Vitéz Géza: mint önálló állami szerv./Bp.1903./

Tisza Miksa: Magyarország rendőrségének története
/Igló.1913./

Molnár Lajos: A közbiztonsági és rendészeti szol-
gálat a rendezett tanácsu városok
területén./Szekszárd.1906./

Utasítás a m.kir.Csendőrség számára./Budapest.1881.

Szervezeti és szolgálati utasítás a m.kir.Csendőr-
ség számára./Hivatalos kiadás.Budapest.1927./

Pinczés Zoltán: Csendőrség és közigazgatás.

/Budapest.1936./

Dárday Sándor: Közigazgatási törvénytár.III.Ren-

dészet./Budapest.1897./

Kmety Károly: A magyar közigazgatási és pénz-

ügyi jog kézikönyve./Bp.1926./

V.Sellyey Vilmos: A csendőrség nyomonzó alakulatok
szervezete és szolgálata./Bp,1936